

Yhdessä uuteen.

Osallisuus, kulttuuri ja kulttuurihyvinvointi

Etelä-Savon
maakunta

Yhdessä uuteen.

Osallisuus

**Etelä-Savon
maakunta**

Yhdessä uuteen.

Osallisuus – mitä se on?

Osallisuus voidaan jakaa tieto-, suunnittelu-, päätös- ja toimintaosallisuuteen. Tieto-osallisuus liittyy kuntalaisten oikeuteen saada tietoa, kuntalaisten kuulemiseen ja kyselyihin vastaamiseen. Suunnitteluosallisuus turvaa kuntalaisille oikeuden saada tietoa ajankohtaisista hankkeista ja osallistua kunnallisiin suunnitteluprosesseihin. Päätösosallisuus tarkoittaa palveluiden käyttäjien päätösvaltaa palveluiden tuottamisessa. Toimintaosallisuus liitetään kuntalaisten omaan toimintaan elinympäristössään. (Valtioneuvoston selonteko 2002)

Ihminen kuuluu johonkin yhteisöön ja voi toimia ja vaikuttaa siinä. Yhtä tärkeää on, että hän myös tuntee kuuluvansa yhteisöön.

Osallisuus on mainittu useissa strategisissa asiakirjoissa ja toimenpideohjelmassa myös Etelä-Savossa.

**Etelä-Savon
maakunta**

Yhdessä uuteen.

Osallisuus maakuntaudistuksessa

Maakunnan tulee edistää asukkaiden mahdollisuuksia ja oikeuksia vaikuttaa ja osallistua maakunnan toimintaan. Maakunnan asukkaiden osallisuus tulee olla osa maakunnan päätöksentekoa ja palveluiden suunnittelua. Lisäksi maakunnan tulee edistää asukkaiden osallisuutta palveluissa siten kuin erityislainsäädännössä siitä säädetään.

Tehtävät:

- Tiedotus palveluista ja niissä tapahtuvista muutoksista
- Asukkaiden ja asiakkaiden mielipiteiden selvittäminen päätöksenteon ja palveluiden suunnittelun pohjaksi
 - asukas- ja asiakasraatien sekä keskustelu- ja kuulemistilaisuuksien järjestäminen
 - asiakaspalautteen keruu
 - asukkaiden, asiakkaiden, järjestöjen ja yhteisöjen oma-aloitteisen asioiden suunnittelun tukeminen
 - digitaalisten menetelmien kehittäminen asiakkaiden osallistamiseksi
- Palveluketjujen asiakaslähtöisyyden toteutumisen seuranta

Etelä-Savon
maakunta

Yhdessä uuteen.

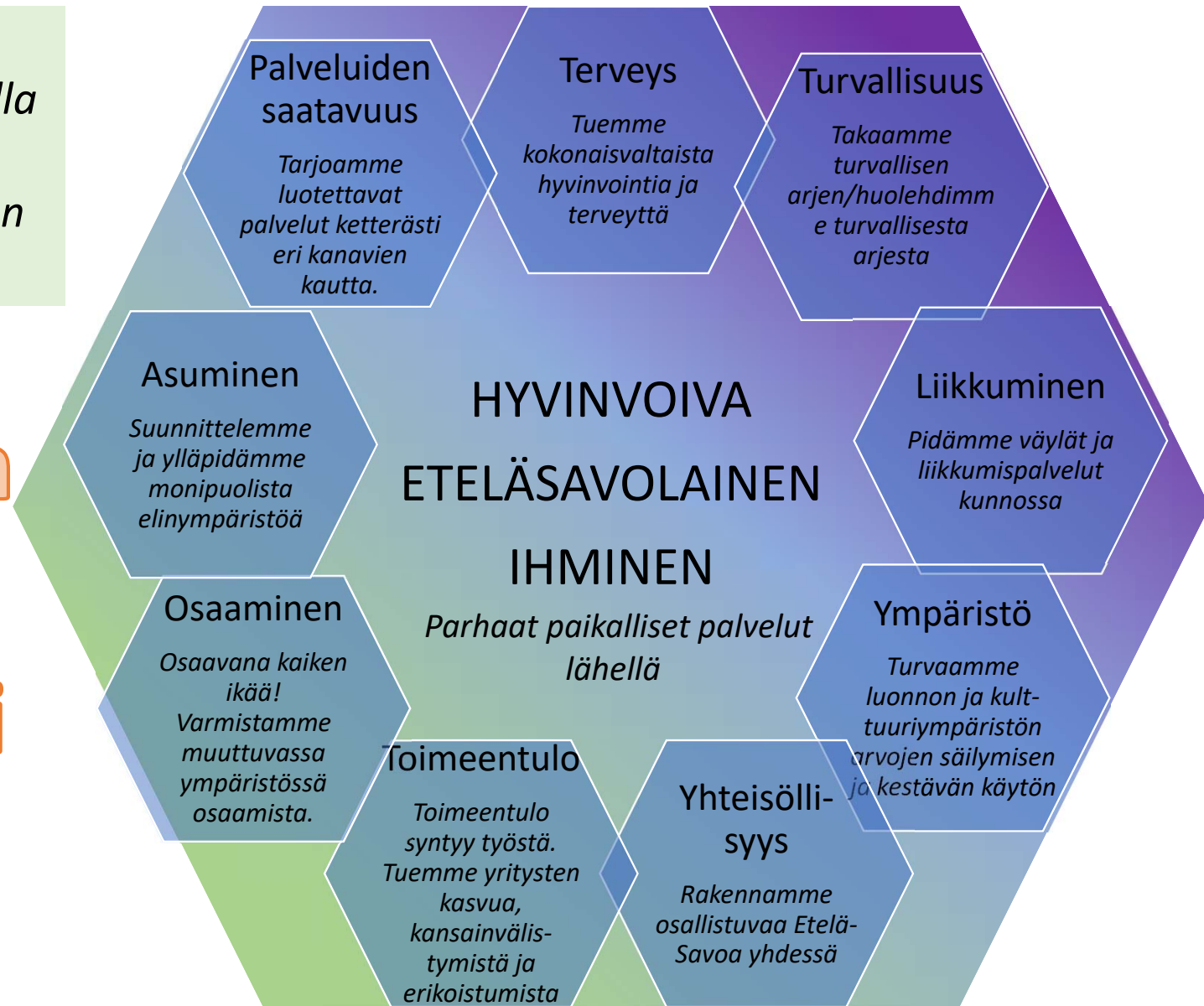
Lainsäädäntö

Oleellisimmat lait:

- maakuntalaki (23 §)
- laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (35 §)
- Edellä mainittujen lisäksi asukkaiden ja asiakkaiden oikeudesta osallistumiseen on säädetty kuntalaissa (410/2015) ja sosiaalihuoltolaissa (1301/2014). Osallistuminen on kirjattu myös lakiin sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000) sekä lakiin potilaan asemasta ja oikeuksista (785/1992).
- Aluekehityslaki, maankäyttö- ja rakennuslaki, sotepuolella paljon erillislakeja, kuntien näkökulmasta myös nuorisolaki, liikuntalaki, perusopetuslaki...

Näillä
näkökuilmilla/tavoitteilla
maakunta vastaa
eteläsavolaisen ihmisen
tarpeisiin

Ihminen
on
subjekti

Dia 6

EP1

Eveliina Pekkanen; 16.5.2018

Yhdessä uuteen.

Osallisuuden ulottuvuudet maakunnassa

- Alueellisen demokratian tasavertaisuuden turvaaminen
- Kansalaiset ja yhteisöt mukaan kehittämiseen
- Uuden hallinnon legitiimiys
- Laajalti ymmärrettävä myös esimerkiksi aluekehityksen ja aluesuunnittelun näkökulmasta

Yhdessä uuteen.

Osallisuusmallin luominen Etelä-Savon maakuntaan

- Tavoitteena tukea kaikkia osallistumisen ja kansalaisvaikuttamisen muotoja hallinnonalasta ja tasosta riippumatta.
- Luodaan vuorovaikutusrakenteita, joissa virkamiehet, paikalliset asukkaat ja heidän yhteisönsä voivat tasavertaisesti ratkoa esimerkiksi alueeseen tai palvelujen järjestämiseen liittyviä kysymyksiä.
- Hyödynnetään jo olemassa olevia sekä lainsäädäntöön pohjautuvia vaikutuskanavia että hyviä käytäntöjä
- Tekemisessä pyritään hyödyntämään mahdollisimman laajapohjaisesti käytyä keskustelua ja pääsemään yhteisymmärrykseen siitä miten osallisuus
- nähdään hyvän hallinnon ja kansanvallan toteutumisessa

**Etelä-Savon
maakunta**

Yhdessä uuteen.

Osallisuusohjelmaprosessi

- Valmistelu laajapohjaisesti alkaa syksyllä 2018
- Erilaisia jo toimivia ja kokoontuvia foorumeita hyödynnetään jo kevään aikana
- Osallisuusryhmä nimetään ”ohjausryhmäksi ”
- Maakuntaorganisaatiossa osallisuusvaliokunta?

Yhdessä uuteen.

Osallisuusohjelma/Osallisuusmalli

Yhteistyössä ja yhdessä tehden:

Demokratia- ja osallisuusverkosto (kaikki maakunnat) tukemassa mm. osallisuussuunnitelman laatimista

Alueellisen hyvinvointikertomuksen/hyvinvointisuunnitelman ja hyvinvointiohjelman painopisteet kytkeytyvät myös tiiviisti osallisuuteen ja osallisuusohjelmaan. Erityisesti painopistealueen 1 (Lisäämme osallistumisen, kuulemisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksia) toimenpiteet ovat läpileikkaavasti kytköksissä osallisuuteen.

Nuorten ääni-pilotti -> Etelä-Savon nuoret vaikuttajat konsepti maakuntaan (Lapessa syntynyt malli)

Järjestöt Etelä-Savo – yhdessä uutta (Järjestöt 2.0, Soste ry.)-hanke ”Järjestö 2.0 -ohjelmalla parannetaan kansalaisten yhdenvertaisia mahdollisuuksia osallistua sote- ja maakuntauudistukseen sekä tuetaan maakuntien ja kuntien sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä” Järjestökartoitus on tehty, analyysivaihe on vielä meneillään, järjestöstrategiaa tehdään maakuntastrategian rinnalla

Hyvinvointikumppanuus Etelä-Savossa-hanke Tavoitteena on kansalaistoiminnan roolin vahvistaminen hyvinvointia edistävässä työssä.

Kärkihankkeet: *Lape, IOT, OTE, Vesote, Hyvinvointia kulttuurista...*

**Etelä-Savon
maakunta**

Yhdessä uuteen.

Haasteita

Etelä-Savon
maakunta

Yhdessä uuteen.

Haasteita

- Haasteena asukkaiden ja myös maakunnan kuntien aito osallistaminen, ihminen tulee kuulluksi ja osallistumisella on oltava myös vaikutusta.
- Viestintä on avainasemassa; jos emme tiedä mistä puhutaan, on vaikea ottaa kantaa
- Erilaiset kanavat sekä viestinnässä että vaikuttamismuodoissa on pystyttävä löytämään
- Etelä-Savon harva mutta kauttaaltaan asuttu maakunta on erityisen haasteellinen tavoittaa kaikki ja kaikenikäiset ja kaikenlaisissa elämäntilanteissa olevat eteläsavolaiset

Yhdessä uuteen.

Kulttuuri

Etelä-Savon
maakunta

Yhdessä uuteen.

Maakunnan kulttuuritehtävät

Maakuntalain 6§ mukaan maakunnalla on vastuuta maakunnallisen identiteetin ja kulttuurin edistämisestä sekä kulttuurin strategisesta suunnittelusta.

Vastuualueeseen kuuluvia ja/tai liittyviä tehtäviä ovat

- kulttuuriympäristön hoito
- maakunnallisen identiteetin, elinvoiman ja kulttuurin kehittäminen
- hyvinvoinnin ja liikunnan edistäminen
- osallistumisen, vaikuttamisen ja demokratian edistäminen

Yhdessä uuteen.

Kulttuuri aluekehityksessä ja elinkeinojen edistämisessä

Kulttuurin edistämisellä osana alue- ja elinkeinojen kehittämistä tarkoitetaan mm. aineettoman tuotannon, luovan talouden ja kulttuurimatkailun edistämistä maakunnassa. Kulttuuri ja luovat alat nähdään talouden ja työllisyyden vahvistajina.

Yhdessä uuteen.

Maakunnallisen identiteetin edistäminen

Keitä me eteläsavolaiset olemme, mihin me kuulumme, kuka on eteläsavolainen ja voiko yhteenkuuluvuutta lisätä?

Kotiseutu 2017 –julkaisussa (Kotiseutuliitto) Anssi Paasi määrittää identiteetin näin: ”Alueen identiteetti tarkoittaa luontoon, kulttuuriin ja sosiaaliseen elämään liittyviä ilmiöitä ja ominaisuuksia, joiden perusteella jonkin alueen asukkaat ja usein ulkopuolisetkin erottavat sen kertomuksissaan ja toiminnoissaan muista alueista.”

**Etelä-Savon
maakunta**

Yhdessä uuteen.

Kulttuuriympäristöjen hoito

Kulttuuriympäristö on muodostunut ihmisen ja luonnon vuorovaikutuksessa ja siinä näkyy ihmisen toiminta ja suhde ympäristöönsä ennen ja nyt.

Kulttuuriympäristö muodostuu muinaisjäännöksistä, rakennetusta ympäristöstä, maisemasta ja perinnebiotoopeista.

Yhdessä uuteen.

Kulttuurihyvinvoinnin edistäminen

Taide ja kulttuuri luovat jo itsessään hyvinvointia ja mielekästä elämää, mutta niitä voidaan käyttää myös tavoitteellisesti edistämään hyvinvointia ja terveyttä. Tällöin puhutaan kulttuurihyvinvoinnista.

Yhdessä uuteen.

Kulttuurin peruspalvelut

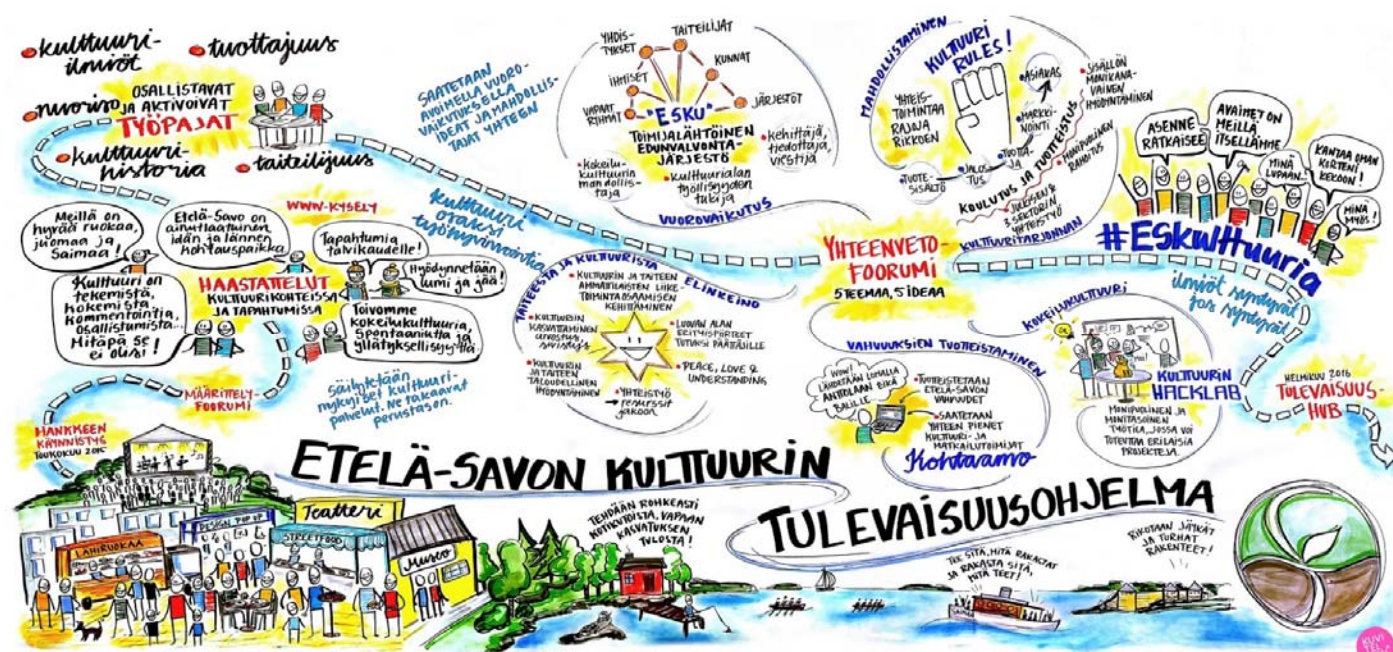
Kulttuuritoiminta on taiteen harjoittamista ja harrastamista, taidepalveluiden tarjontaa ja käyttöä.

Kulttuuritoimintaa ja peruspalveluita ylläpitävät ja hoitavat eri kulttuuri- ja taidelaitokset (esim. museot, orkesterit, teatterit, kirjastot) yhteistyössä kulttuuriyhdistysten ja vapaan kentän toimijoiden kanssa.

Yhdessä uuteen.

Kulttuurin strateginen suunnittelu

Kulttuurin strateginen suunnittelu on kulttuuria koskevien suunnitelmien ja kehittämistoimenpiteiden yhteensovittamista osaksi maakuntastrategian ja -ohjelman sekä maakuntakaavoituksen toteuttamista.

Yhdessä uuteen.

Kulttuuritoimijoiden kuuleminen

Kulttuuria tarkastellaan maakunta- ja sote-uudistuksen valmistelussa

- elinkeinopoliittisena elementtinä,
- hyvinvointitekijänä,
- kulttuuriympäristökysymyksenä ja
- osallisuuden näkökulmasta esim. harrastus- ja vaikuttamismahdollisuuksien kautta.

Osana maakunnan elinvoimatoimialan ja alueiden kehittämisen valmisteluprosessia haluttiin kuulla kulttuurikentän näkemyksiä maakunnan kulttuuritehtävien hoidosta.

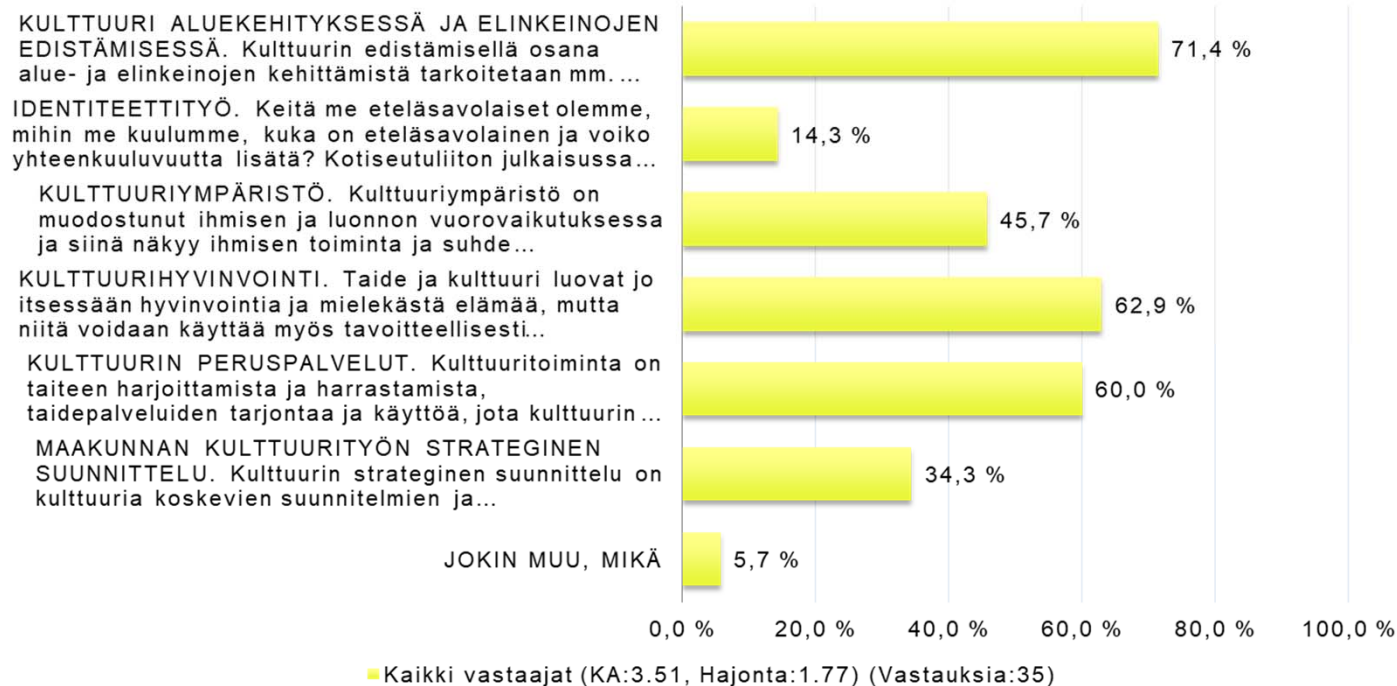
Vastaamalla kyselyyn tarjottiin mahdollisuus osallistua uudistuksen valmistelutyöhön sekä pohdintaan kulttuurin roolista ja asemasta uudessa maakunnassa.

- Sähköinen surveypal-kysely, jonka linkkiä jaettiin sähköpostilla ja somessa
- Vastausaika 5.-22. maaliskuuta 2018, vastaajia yhteensä 35

**Etelä-Savon
maakunta**

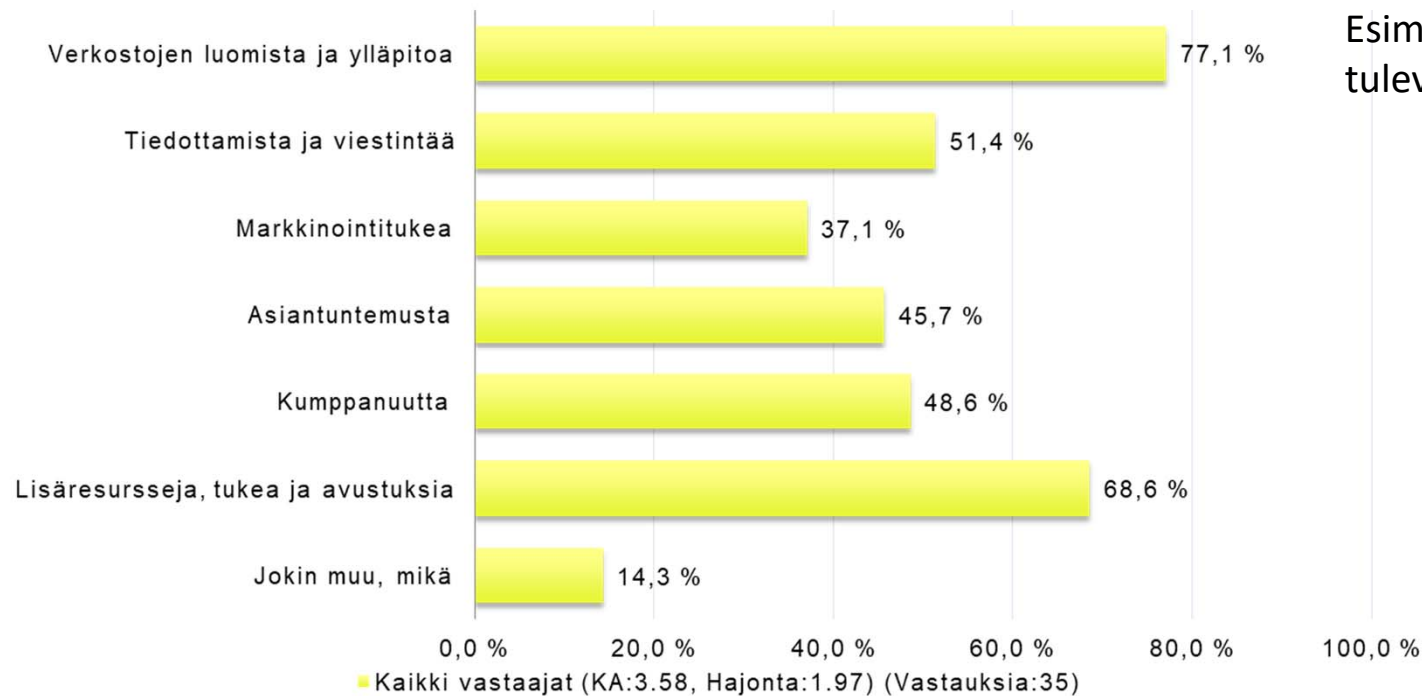
Yhdessä uuteen.

Mitä tehtäväalueita Etelä-Savon maakunnan tulisi kulttuurin kehittämisesssä painottaa? Valitse kolme

Yhdessä uuteen.

Mitä toivot uudelta maakunnalta kulttuuritehtävässä?

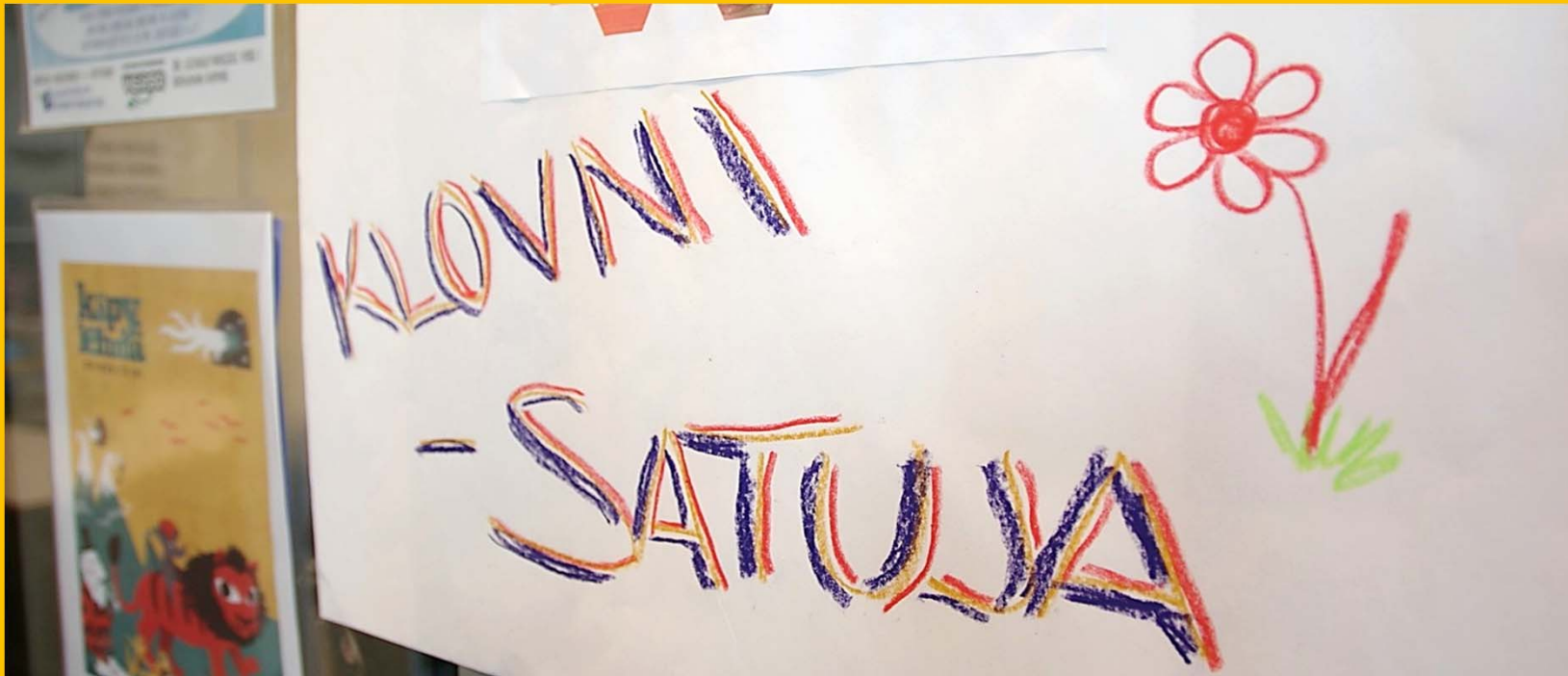

Esim. Kulttuurin
tulevaisuuspöytä

**Etelä-Savon
maakunta**

Yhdessä uuteen.

Kulttuurihyvinvointi

**Etelä-Savon
maakunta**

Yhdessä uuteen.

Mitä on kulttuurihyvinvointi?

Kulttuurihyvinvointi

- Kulttuuri ja taide tarjoavat mahdollisuuksia edistää terveyttä ja hyvinvointia läpi elämänkaaren.
- Taide ja kulttuuri luovat **itsessään** mielekästä elämää.
- Taidetta ja kulttuuria voidaan käyttää myös **tavoitteellisesti** hyvinvoinnin edistämiseen.

Kulttuurihyvinvointipalvelut

- Asiakas- ja tarvelähtöisesti **räätälöityjä** taide-, taidekasvatus- ja kulttuuripalveluja, joille on asetettu **julkilausuttu hyvinvointitavoite**.
- Mahdollistetaan **taiteen saatavuus ja saavutettavuus** sekä **kulttuuristen oikeuksien toteutuminen** heille, jotka eivät erilaisista syistä johtuen voi käyttää jo tarjolla olevia palveluja.

**Etelä-Savon
maakunta**

Yhdessä uuteen.

Hyvinvointia kulttuurista Etelä-Savoon

Osa OKM:n Prosenttitaiteen periaatteen laajentamisen kärkihanketta

Hankkeen tavoitteena on

- edistää taiteen ja kulttuurin käyttämistä hyvinvointipalveluissa
- juurruttaa hyviä toimintamalleja osaksi kuntien ja sote-palveluiden käyttömenoja ja rakenteita
- turvata maakunnan asukkaiden kulttuuristen oikeuksien toteutuminen

Toimenpiteet:

- luodaan kulttuurihyvinvointisuunnitelma osallistavalla prosessilla
- rahoitetaan konkreettisia kokeiluita – käynnissä 6 pilottihanketta 7 kunnassa
- vahvistetaan verkostoyhteistyötä
- tuodaan taide ja kulttuuri mukaan maakunta- ja sote-uudistukseen

Hanke kestää 2017-2018

**Etelä-Savon
maakunta**

Alueellinen kulttuurihyvinvointisuunnitelma (luonnos, 2019-2021)

Kulttuurihyvinvointisuunnitelmassa määritellään yhteisiä tavoitteita ja toimintatapoja, kuinka taide ja kulttuuri huomioidaan aiempaa paremmin osana hyvinvointipalveluita.

Kulttuurihyvinvointisuunnitelma toimeenpanee Etelä-Savon maakuntaohjelmaa.

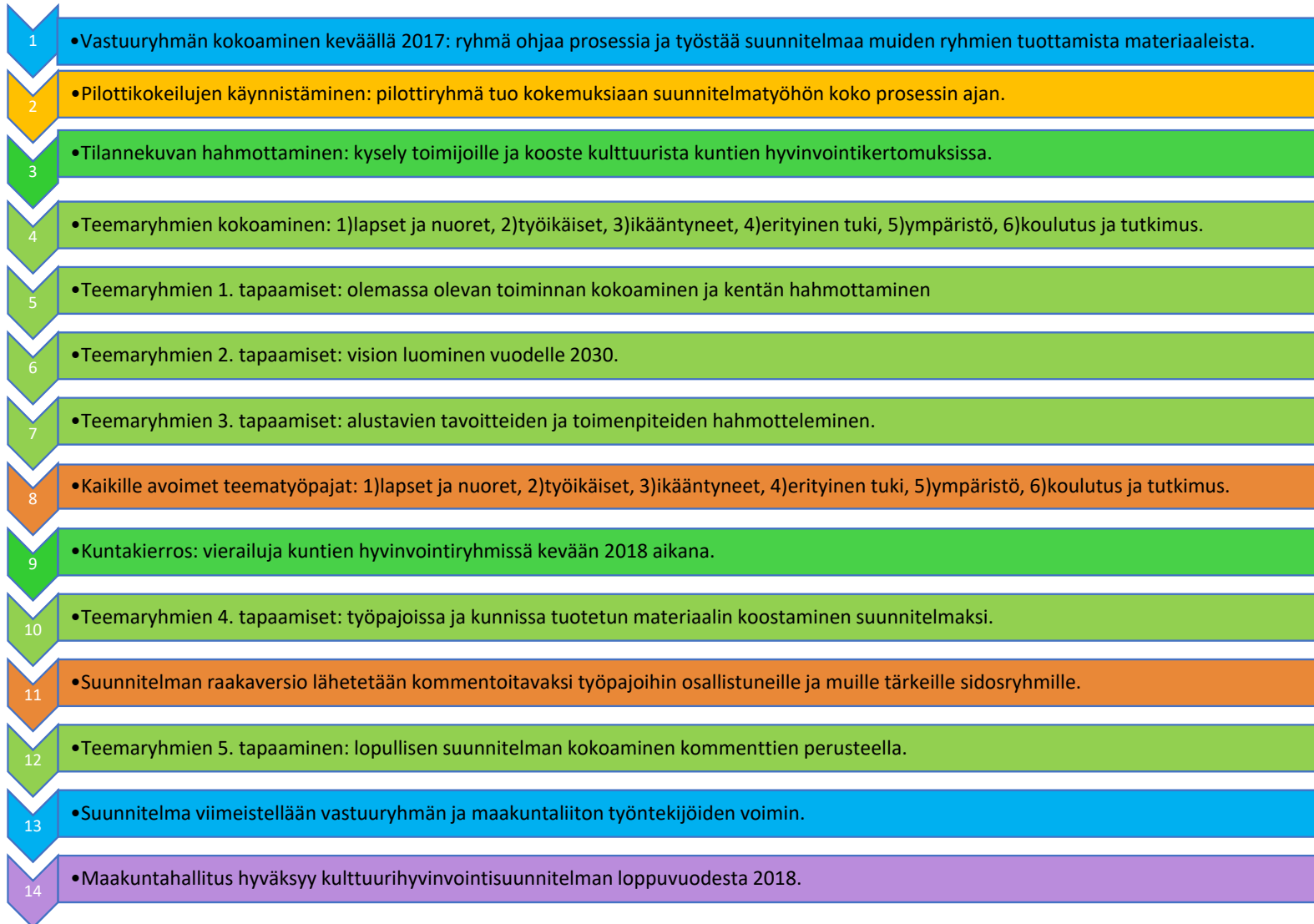
Painopistealueet:

1. Vahvistetaan osallisuutta ja toimijuutta.
2. Sujuvoitetaan ihmisten arkea parantamalla palveluiden laatua, saatavuutta ja saavutettavuutta.
3. Vahvistetaan ihmisten osaamista ja vastataan työelämän osaamistarpeisiin.
4. Kulttuuri ja taide ovat osa suunnitelmallista maakunnan asukkaiden hyvinvoinnin, maakunnan elinvoimaisuuden ja maakuntaidentiteetin kehittämistä.

Kuva: Riitta Moisander

Kulttuurihyvinvointisuunnitelman laatimisprosessi 2017 – 2018

Pilottikokeilut seitsemässä kunnassa 1

- Essote: ArtEssote - Taidetarjotin ja taidelainaamo Mikkelin keskussairaalassa
<http://esper.fi/index.php/artesper/art-essote>
- Essote: Ilopillereitä ja kulttuurin kipinöitä - Koulutusta kulttuurikummeille Mikkelissä ja Mäntyharjulla vanhus- ja vammaistyön yksiköissä
<https://peda.net/hankkeet/eejn/km/2km/12ijkk>
- Linnalan Opisto: Kulttuuria hoivakoteihin - Vapaaehtoisten yhteislauluohjaajien kouluttaminen
<https://infogram.com/kulttuuria-hoivakoteihin-1hng41x8j5lp23z>

Kuva: Eija Piispa

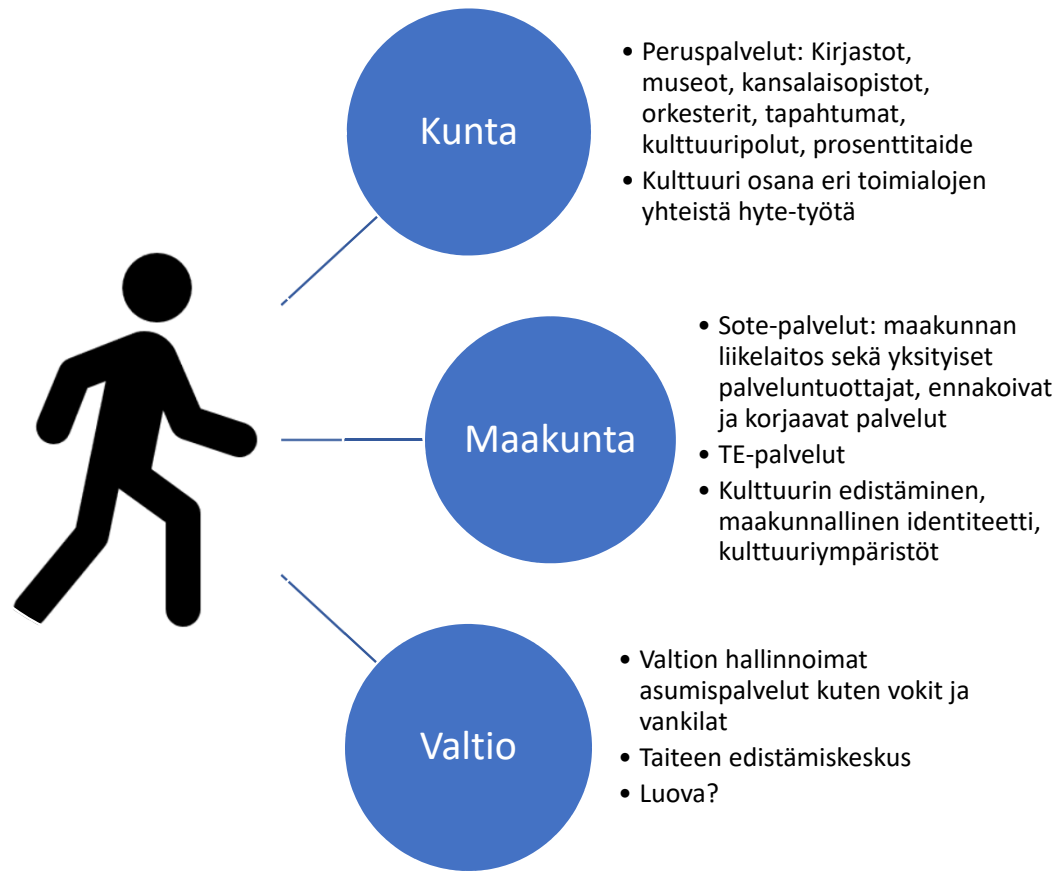
Pilottikokeilut seitsemässä kunnassa 2

Kuva: Riitta Kärkkäinen

- Savonlinnan kaupunki: Kaikukortti – Kaikukortti-kokeilu tiukassa tilanteessa olevien lapsiperheiden tueksi
 - <https://www.savonlinna.fi/asukas/kulttuuri/kaikukortti>
- Pieksämäen kaupunki: Yhtä rataa – Sukupolvia yhdistävää kulttuuritoimintaa Hiekanpäällä
 - <https://infogram.com/yhta-rataa-1hmr6gyxmvkz6nl>
- Lastenkulttuurikeskus Verso: Taideneuvola – Vauvamuskari-toimintaa Rantasalmen, Hirvensalmen ja Juvan neuvoloissa
 - <http://versoverkko.fi/default.asp?siteid=suomi&id=taideneuvola>

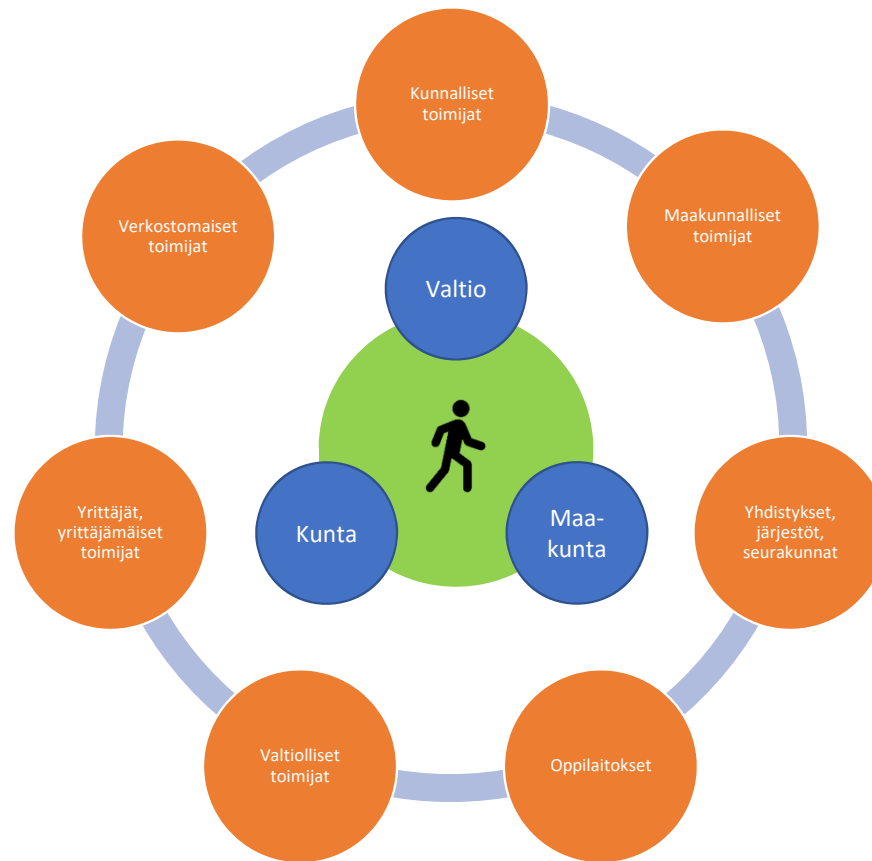
Kulttuurihyvinvointipalvelujen järjestämisestä vastaavat:

Kunnilla, maakunnalla ja valtiolla on **jaettu vastuu** kulttuurihyvinvointipalvelujen järjestämisestä tulevassa maakunnassa.

Yhdessä uuteen.

Kulttuurihyvinvointipalveluja järjestävät ja tuottavat:

Tavoitteena on, että hankkeessa syntyy eteläsavolaisten organisaatioiden verkosto, joka ottaa vastuun kulttuurihyvinvointialan suunnitelmallisesta kehittämisestä maakunnassa.

**Etelä-Savon
maakunta**

Yhdessä uuteen.

Kiitos!

Eveliina Pekkanen, Heli Gynther, Taru Tähti

Etelä-Savon maakuntaliitto

**Etelä-Savon
maakunta**